

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Міхєснка Олександра Івановича на дисертацію Матвійчук Ольги Миколаївни «Формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність дослідження. Людина, її життя і здоров'я є найвищими соціальними цінностями країни, визначеними Конституцією України. Проте перебування громадян нашої країни у складних умовах сьогодення, насамперед, військового стану і, як наслідок, соціально-економічної невизначеності, а також недосконалість системи охорони здоров'я, низький рівень усвідомлення населенням цінності здоров'я як власного капіталу та низка інших чинників стали причиною депопуляційних процесів, які суттєво впливають на тривалість життя, показники захворюваності та інвалідності.

Одним із найбільших сучасних викликів, здатних впливати на розвиток країни і навіть визначати перспективи її існування, є проблема здоров'я молоді. Серед факторів негативного впливу на здоров'я молодих людей, окрім військових, політичних, економічних, демографічних проблем, є перманентні емоційно-розумові перевантаження, інформаційний стрес на тлі низького рівня рухової активності, недостатня фінансово-матеріальна забезпеченість, шкідливі звички тощо.

Загальновідомо, що одним з найпотужніших факторів впливу на здоров'я є спосіб життя. Згідно із даними Всесвітньої організації охорони здоров'я близько 60% чинників впливу на здоров'я і якість життя людини пов'язані зі способом життя. Численні дослідження вказують на те, що практика здорового способу життя здатна суттєво знизити ризик захворювань і смертності.

Проблему формування свідомого і дбайливого ставлення до здоров'я необхідно вирішувати засобами освіти, адже саме педагогічна сфера має найбільший потенціал для вирішення означеної проблеми. Відомо, що між освітою, добробутом, здоров'ям і тривалістю життя існує тісний взаємозв'язок. Оздоровча практика є, насамперед, індивідуальною діяльністю, пов'язаною з дотриманням правил і норм здорового способу життя, що, у свою чергу, потребує формування відповідної мотивації, емоційно-ціннісного ставлення до свого здоров'я і здоров'я інших. Водночас ефективність процесу формування здоров'яорієнтованого світогляду і поведінки студентської молоді залежить від вдосконалення форм, методів, засобів навчання з урахуванням сучасних умов навчального процесу відповідно до реалій життя, соціально-економічних вимог суспільства, які також зазнають змін.

Враховуючи зазначене, тема дисертаційного дослідження О.М. Матвійчук «Формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови» є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з темою науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Інноваційні технології в підготовці фахівців різних галузей» (державний реєстраційний номер 0120U104987). Тема дисертації затверджена Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 21.12.2020 р.) і уточнена Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 29.06.2024 р.).

Оцінюючи ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації О.М. Матвійчук, слід зазначити, що значною мірою вона забезпечується чіткою

структурованістю роботи і її логічною цілісністю, в якій матеріал викладений послідовно, а також комплексно розкрита проблема, визначена у дослідженні.

Структура дисертації, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, є загалом обґрунтованою, а її складові взаємопов'язаними.

Правомірним є науковий апарат дисертації: чітко сформульовані мета і завдання дослідження, їх постановка та послідовність дають змогу розкрити основний зміст теми. Об'єкт і предмет дослідження є коректними і такими, що дають можливості всебічно проаналізувати проблему, не виходячи за межі наукової спеціальності.

Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на основі проведеного аналізу, узагальнення опрацьованих авторкою первинних матеріалів та достатнім обсягом вибірки. У дослідженні взяли участь 482 здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх чотирьох курсів (240 здобувачів контрольної групи і 242 здобувача експериментальної групи), а також 14 викладачів.

У процесі розв'язання поставлених завдань було використано комплекс оптимальних, взаємодоповнюючих методів науково-педагогічного дослідження, серед яких: теоретичні, емпіричні та статистичні методи.

Достатньою є і джерельна база дослідження, що налічує 236 найменувань, з яких 32 іноземними мовами. Список використаних джерел оформлений належним чином. Дисертанткою проаналізовані та використані загалом найбільш змістовні і важливі для даного дослідження праці попередників і сучасних вчених, що свідчить про ґрунтовне вивчення накопиченого як педагогічного досвіду, так знань з теорії і практики оздоровчої діяльності.

Не викликає сумнівів **наукова новизна і теоретичне значення результатів** даного дослідження, найбільш значимими з яких є те, що вперше обґрунтовано та експериментально перевірено визначені авторкою педагогічні умови формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів

вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови, уточнено семантичну наповненість термінологічного апарату згідно із проблемою дослідження; сформульовано авторське визначення основного поняття дослідження, а саме «здоров'яорієнтований світогляд здобувачів вищої освіти»; подальшого розвитку набули уявлення про шляхи, зміст, форми, методи, засоби формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови.

Глибокий аналіз і творчо-критичне осмислення широкого спектру наукових джерел з проблеми дослідження дали змогу авторці термінологічно окреслити коло наукового дослідження, сформувати базовий понятійний апарат, уточнити його зміст і запропонувати виважені дефініції понять «здоров'я», «здоровий спосіб життя», «світогляд». Дисертантка продемонструвала високий рівень здатності до аналітичного мислення під час дослідження однієї з найголовніших методологічних проблем, без вивчення якої неможливо розв'язати питання про шляхи та можливості оздоровчої практики, а саме – конкретизація сутності індивідуального здоров'я.

Оцінюючи **практичне значення** результатів дослідження, необхідно зазначити, що педагогічні умови формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови експериментально перевірені і можуть бути впроваджені в практику діяльності закладів вищої освіти. Важливим здобутком дисертантки є оновлення змісту навчальних дисциплін для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти; розробка комплексу практичних занять для здобувачів вищої освіти класичних університетів, спрямованих на формування здоров'яорієнтованого світогляду; удосконалення форм та методів викладання навчальних дисциплін з англійської мови, лекційних і практичних занять, завдань для самостійної та індивідуальної роботи, форм і методів контролю досягнень студентів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, що підтверджено відповідними довідками.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані для оновлення змісту навчальних і робочих програм навчальних дисциплін з англійської мови для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) і другого (магістерського) рівнів вищої освіти, а також розробки і проведення навчальних занять і заходів, спрямованих на формування здоров'яорієнтованого світогляду студентів.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувачки в опублікованих працях. Публікації О.М. Матвійчук (якісно і кількісно) відповідають усталеним вимогам, у повному обсязі віддзеркалюють зміст та результати виконаного дослідження. Цінним є те, що результати дисертації відображено у 16 працях, а саме: 6 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України, 10 тез доповідей у збірках матеріалів науково-практичних конференцій (з них 8 – одноосібних). Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднювалися на конференціях міжнародного, усеукраїнського та регіональних рівнів.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Матвійчук Ольги Миколаївни, слід однак вказати на деякі дискусійні моменти, зауваження, надати рекомендації і пропозиції:

1. На стор. 53 зазначено, що: «Стосовно здоров'я сучасної людини, наразі помітні дві тенденції щодо ставлення людей до нього, а саме: «соматичний негативізм», недостатня увага й байдужість до здоров'я окремих людей; надмірна «соматизація» людини, що включає особливе піклування про здоров'я, збереження генетичних основ людської тілесності, що зумовлює зростання духовності у просторі культури й актуалізацію антропологічної моделі здоров'я». У зв'язку з цим виникають питання: у чому полягає суть поняття «соматизація

людини», і як оцінювати його роль в аспекті впливу на здоров'я – позитивно чи негативно? Виходячи з наведеного тексту, роль, начебто, позитивна, але слово «надмірна» вносить дещо негативне семантичне забарвлення.

2. У підрозділі 1.3., який має назву «Освітньо-виховний потенціал англійської мови у формуванні здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти» увагу зосереджено переважно на загальному потенціалі англійської мови, і лише невелика частина підрозділу присвячена саме ролі англійської мови в контексті формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти.

3. Розгляду педагогічних умов має передувати їх повний перелік, а вже потім – деталізація кожної з них (стор. 141). Те саме стосується і порядку розгляду критеріїв і показників сформованості здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів (стор. 174).

4. На стор. 149 подано перелік принципів, які реалізуються у процесі підготовки студентів класичних університетів, але без належного аналізу, конкретизації та розкриття їх ролі у формуванні здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів. Те саме стосується і принципів формування здоров'яорієнтованого освітнього середовища університету, перелік яких подано на стор.156-158, але детальний їх розгляд з прив'язкою до формування здоров'яорієнтованого світогляду майже відсутній.

5. Знання про здоров'я, які авторка пропонує включити у зміст навчальних програм англійської мови і наводить на стор. 146-149, мають дуже різноплановий, багатоаспектний, різноспрямований характер, що потребує класифікації і систематизації. У тексті дисертації вони подані в хаотичному, несистематизованому вигляді, що призвело до повторень змістової суті багатьох пунктів. Це стосується і змісту навчального матеріалу (стор. 128-135), в якому так само перетинаються однотипні пункти, а загальний його контекст різними словами фактично дублює зміст навчальних програм. У зв'язку з цим виникає питання: чи доцільно взагалі було розмежовувати зміст навчальних програм і зміст навчального матеріалу?

6. У підрозділі 3.1. розглянуто критерій і показники оцінки рівня сформованості здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти. Кожен критерій характеризується кількома показниками, детальний аналіз яких подано лише у текстовій формі (стор. 174-178), що спричинює певні незручності його сприйняття. Натомість нескладне схематичне зображення значно підвищило б якість викладу і сприйняття даного матеріалу.

7. Виникає питання щодо можливостей реалізації першої педагогічної умови, тобто здійснення підготовки викладачів англійської мови класичних університетів до формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти. У роботі авторка вказала, що відповідна підготовка викладачів здійснювалася під час спеціально організованих семінарів, вебінарів, тренінгів, майстер класів, де викладачів знайомили з принципами реалізації здоров'язберігаючої діяльності, різноманітними техніками оздоровлення тощо (стор. 185). Однак, беручи до уваги те, що сфера професійних інтересів вчителів англійської мови далека від питань, пов'язаних з біологічними, фізіологічними, валеологічними, медичними аспектами функціонування організму людини, здоров'я та здоров'язбереження, очевидно доводилося вирішувати проблему щодо оволодіння базовими медико-біологічними знаннями про механізми здоров'язбереження, а також формування мотивації і зацікавленості у відвідуванні таких заходів вчителів англійської мови?

Викладені міркування продиктовані інтересом до даного дослідження, а зауваження мають суто рекомендаційний характер і не знижують наукової цінності рецензованої роботи, яка вирізняється оригінальністю, глибиною теоретичного аналізу, новизною методичних пропозицій.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Детальне ознайомлення з текстом дисертаційної роботи дає повне уявлення про наукову цінність та практичну значущість дисертації. Робота оформлена відповідно до існуючих стандартів, у тексті дисертації наводяться необхідні посилання на цитовані джерела. Структура дисертаційної роботи повністю відповідає меті, завданням дослідження, наукові положення та висновки

викладені достатньо конкретно, логічно; подані рекомендації мають прикладне значення.

Висновок: дисертаційне дослідження Матвійчук Ольги Миколаївни на тему «Формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови» є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій відображені нові науково обґрунтовані результати, що за своєю сукупністю вирішують конкретну наукову проблему – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка впливу педагогічних умов формування здоров'яорієнтованого світогляду здобувачів вищої освіти класичних університетів у процесі навчання англійської мови на динаміку рівня сформованості досліджуваного світогляду. Робота відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та пп. 6, 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.), а її авторка, Матвійчук Ольга Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри громадського здоров'я та
медико-біологічних основ фізичної культури
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Олександр МІХЕЄНКО

Підпис Міхеєнка Олександр
засвідчую
перший проректор
Таня Зайкіна
" 06 " 08 2025 р.